

BO‘SH O‘ZLASHTIRUVCHI O‘QUVCHILAR BILAN DARS DAN TASHQARI MASHG‘ULOTLARNI SAMARALI TASHKIL ETISH

Urishova Shaxodatxon Qodirovna

Qo‘qon shahar 20-maktab o‘zbek tili o‘qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada bo‘sh o‘zlashtiruvchi o‘quvchilar bilan darsdan tashqari mashg‘ulotlarni samarali tashkil etishning usullari va ularni o‘qitishda turli noan‘anaviy metodlaridan foydalanish, ularni darsga qiziquvchanligini orttirish haqida so‘z boradi

Kalit so‘zlar: bo‘sh o‘zlashtiruvchi o‘quvchilar, didaktik o‘yinlar, Kim birinchi?“, „Kim chaqqon?“ o‘yini, Tayanch so‘zlar yordamida matn tuzish,

Bugungi kunda deyarli rivojlangan mamlakatlar ta‘lim jarayonida o‘quvchi darsning markaziy figurasi ekanligi tan olinmoqda. Qolgan barcha harakatlar uning atrofida kechadi. Haqiqatdan, ham yangi ijtimoiy va iqtisodiy talablar asosida ta‘lim maqsadiga erishish uchun o‘qitishning zamonaviy usullariga murojaat qilinadi. Boshlang‘ich ta‘lim fanlarini o‘qitishda turli noan‘anaviy metodlaridan foydalaniladi.

Pedagog bo‘lish-mashaqqatli mehnat. Lekin jamiyat uchun eng kerakli, murakkab hamda mas‘uliyatli kasblaridan biridir. Ustoz bolaning ta‘lim va tarbiya olishida, unga ijobiy xislatlarini shakllantirishida muhim rol o‘ynaydi.

Faoliyatimda o‘qitishning zamonaviy usularini qo‘llagan holda yosh avlodga ta‘lim- tarbiya berib, o‘quvchilar qalbida Vatanga muhabbat, milliy qadriyatlarimizga sadoqat hissini sigdirishni o‘z oldimga maqsad qilib qo‘ydim.

O‘quvchilarning darsga qiziqishlarini oshirish va dars davomida o‘zlarini erkin tutshga, fikrini mustaqil va ravon ifodalay olishga ko‘mak berish maqsadida bir necha sinov- o‘yinlarini dars jarayoniga kiritdim.

Ayniqsa, bo‘sh o‘zlashtirgan o‘quvchilar bilan ishlashda darsdan tashqari mashg‘ulotlarini samarali taskil etishda ham didaktik o‘yinlarning ahamiyati muhim

hisoblanadi. Musobaqa tarzida tashkil etilgan, „Kim birinchi?“ „Kim chaqqon?“ kabi o‘yinlar ularga o‘ziga ishonch, boshqalardan kam bo‘lmaslik hislarini shakllantiradi.

Yana bir muhim jihati tanlangan o‘yin o‘quvchining yoshiga ham mos kelishi lozim. Har qanday yoshda oila o‘quvchi uchun muhim maskan sanaladi. O‘yinlar orqali jamoa bolaning oilasi ekanligini va ushbu oilaning ajralmas qismi, faol a‘zosiligini singdirish lozim.

Didaktik o‘yinlar o‘quvchilarning fanga bo‘lgan qiziqishlarini oshirib, mashg‘ulot samaradorligini ta‘minlaydi. Quyida 3- sinfda, „Sifat- so‘z turkumi“ mashg‘ulotini o‘rganishda qo‘llaniladigan ayrim interfaol usullarni havola etamiz.

Maqolning davomini toping va chiziq chizish orqali birlashtiring:

1	Ish ishtaha ochar	bir kes
2	Beshikdan to qabrgacha	o‘quvchining o‘rtog‘i
3	Ona yurtning	ilm izla
4	Yetti o‘lchab	dangasa ishdan qochar
5	Kitob bilim bulog‘i	oltin beshiging

Mustaqil va ijodiy fikr yurituvchi shaxsni tarbiyalashda didaktik o‘yinlar orqali matnni o‘qish va tushinish darajalari sifati oshishiga ko‘maklashadi.

O‘qituvchi o‘z iste‘dodi, ko‘z nuri, yurak qo‘ri va butun borlig‘ini o‘quvchilarha bag‘ishlasagina ko‘zlagan maqsadiga erishadi. O‘ylaymanki mening pedagogik ish tajribam, barcha boshlang‘ich ta‘lim o‘qituvchilarning ijodkorligiga yana bir bor yo‘l ochib beradi.

Tayanch so‘zlar yordamida matn tuzish.

O‘quvchi tayanch so‘zlar yordamida mavzuga oid tasavvurni hosil qiladi. Tasavvurini bayon etish uchun matn tuzadi. Bu mashg‘ulot ham ijod mahsulini yuzaga kelishini ta‘minlaydi.

Namuna: 7-sinf ona tili darsligida(2017) uyga vazifa uchun berilgan 9-mashq(6-bet) topshirig‘i: «Assalom, maktab!» mavzusida matn tuzing. Unda ishlatilgan tovushlarni izohlang.

«Assalom, maktab!» mavzusida matn yozish uchun tayanch soʻzlar:

Maktab, erta tong, ota-ona, birinchi oʻqituvchi, taʼtildan soʻng, yangi oʻquv yili, oʻquv qurollari, sinfdoshlar, quvonch, taassurotlar, oʻquvchilar, sogʻinch, dars, oʻqituvchim, kitoblar, ilm, ishtiyoq, quvonch, tadbirlar, kutubxona, ziyo.

Matn: Yozgi taʼtilimiz oxirlab boravergan sayin qalbidamda maktabimga boʻlgan sogʻinchni hayajon ila tuyaman. Oilam bilan yangi oʻquv yilga tayyorgarlik koʻrar ekanman, yana bir sinfga ulgʻayganimni, sinfdoshlar davrasini, ustozlar darsini koʻz oldimga gavdalantiraman.

Mana, shu kun ham keldi. Erta tongdan maktab hovlisi koʻzlari quvonchdan porlagan katta-yu kichik oʻquvchilar va ustozlar bilan gavjum. Ayniqsa, ota-onasi qoʻlidan ushlab, birinchi oʻqituvchisi bilan tanishayotgan boʻlajak oʻquvchilarni koʻrib bir zum ziyo maskaniga birinchi marta onam bilan kelganimni eslab, xuddi ulardek qalbim hayajonga toʻldi: “Assalom, maktabim!”

Taʼtildan soʻng koʻrib turganimgami, goʻyo sinfdoshlarimning boʻylari choʻzilgan, gap-soʻzlaridan ulgʻaygandek. Hamma bir-biriga navbat bermay, taʼtil taassurotlarini aytish bilan band.....(Shu tariqa tayanch soʻzlar yordamida matn tuziladi va mashqning ikkinchi sharti bajariladi)

Xulosa oʻrnida aytishimiz mumkinki, bu metod va usullar orqali oʻqituvchi ham oʻz ustida ishlaydi hamda bolalarning yaxshi, qiziqarli bilim olishiga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Umumiy oʻrta taʼlimning ona tili fanidan davlat taʼlim standarti va oʻquv dasturi. Toshkent-2017
2. 7-sinf. Adabiyot darsligi Qozoqboy Yoʻldoshev, Begali Qosimov, Valijon Qodirov, Jalolbek Yoʻldoshbekov. «Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosh tahririyati Toshkent – 2017
3. 6-sinf. Ona tili darsligi N. Mahmudov, A. Nurmonov A. Sobirov, D. Nabiyeva. «Tasvir» nashriyot uyi Toshkent — 2017
4. 6-sinf. Adabiyot darsligi. I qism (S. Ahmedov, R. Qoʻchqorov, Sh. Rizayev, I qism. Toshkent «Maʼnaviyat» 2017

5. R. Ishmuhamedov, M. Yuldashev. Ta’lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. Toshkent, 2016

6. Safayev N.S., Mirashirova N.A. “Umumiy psixologiya nazariyasi va amaliyoti“ TDPU, 2013 y, B.124-137.